

Asia: VN/1364/2021

Ehdotus kulttuuriperintöstrategiaksi

Lausunnonantajan lausunto

Mikä on näkemyksenne strategian tavoitteista ja toimenpidelinjauksista yleisesti?

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura (SKS) on vuonna 1831 perustettu tieteellinen seura ja kulttuurijärjestö, jonka tarkoituksena on harjoittaa ja edistää suomalaisen kulttuurin ja kulttuuriperinnön tutkimusta ja tunnetuksi tekemistä. SKS toteaa lausuntonaan, että ”Kulttuuriperintö voimavarana kestäväälle tulevaisuudelle ja hyvälle elämälle. Ehdotus kulttuuriperintöstrategiaksi 2022–2030” on monipuolinen kokonaisuus ja siinä ehdotetut tavoitteet ja toimenpidelinjaukset ovat kannatettavia ja perusteltuja – joskin paikoin katsomme niiden edellyttävän tarkennusta ja näkökulmien laajentamista.

Pidämme onnistuneena painopisteenä sitä, että strategian tärkeimmiksi arvoiksi on nostettu kestävyys, moninaisuus ja yhdenvertaisuus sekä vastuu kulttuuriperinnön säilyttämisestä ja suojelusta tuleville sukupolville. Toimenpidelinjausten tasolla nämä arvot toteutuvat kuitenkin vain osittain, mihin kiinnitämme lausunrossamme huomiota.

Pidämme strategiaa tärkeänä, sillä se toimii Faron sopimuksen toimeenpanon välineenä. Haluamme kuitenkin nostaa esille, että jos kulttuuriperinnön määrittely jää vain Faron sopimuksesta otettuun (2.1, s. 12–13), se voi koitua ongelmalliseksi. Kulttuuriperinnön määrittely ja luokittelu aineelliseen, aineettomaan ja digitaaliseen kulttuuriperintöön on nykytutkimuksen ja kulttuuriperintöalan asiantuntijoiden näkökulmasta ongelmallinen, vaikka kulttuuriperinnön kaikenkielevä, laaja määritelmä kaipaakin tuekseen jonkinlaisia selvennyksiä ja erontekoja.

Määritellössään kulttuuriperintöä (erit. s. 12–13) strategialuonnos rinnastaa digitaalisuuden aineelliseen ja aineettomaan kulttuuriperintöön ikään kuin se olisi kulttuuriperinnön kolmas ilmentymä. Tämä tarkastelutapa johtaa tulkintaongelmiin: Ovatko esimerkiksi korona-ajan verkkokonsertit aineetonta vai digitaalista kulttuuriperintöä? Entä ovatko niistä tehdyt tallenteet tai niistä verkon kautta koottu muistitietokeruuaineisto aineellista kulttuuriperintöä?

Nähdäksemme digitalisaatio tulisi nähdä yhteiskunnassamme ennemmin läpäisevänä ilmiönä (vrt. esim. Sitran julkaisut 20-luvun megatrendeistä ja heikoista signaaleista), joka läpäisee myös kulttuuriperintöä. Kulttuuriperinnön yhteydessä digitaalisuus nivoutuu ensisijaisesti toimintoihin kuten kulttuuriperinnön synty, taltiointi, säilyttäminen, käyttöön saattaminen ja uudelleenkäyttö – kuten strategialuonnoskin luvuissa 4.1 (s. 22), 5.3 (s. 41) ja 5.4 (s. 45–46) kuvailee. Ehdotamme s. 12 määritelmän uudelleenmuotoiluksi seuraavaa: ”Kulttuuriperintö syntyy ihmisen toiminnan tuloksena ja vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. Se kertoo arvojen, uskomusten, tietojen, taitojen ja perinteiden muutoksesta. Kulttuuriperintö voi olla aineellista tai aineetonta. Kulttuuriperintöä uudistetaan, säilytetään ja siirretään tuleville sukupolville muun muassa analogisesti, enenevässä määrin digitaalisesti ja monilla muilla tavoilla.”

Koska kulttuuriperintö on nostettu myös lainsäädännön tasolle, on kulttuuriperinnön määritelmän käsittely strategiassa tärkeää. Pidämme strategian kannalta kuitenkin ongelmallisena sitä, että Faron sopimukseen kytketty määrittely sitoo strategian samalla kritiikittömästi kansainvälisten kulttuuriperintö- ja identiteettipolitiikkojen ytimessä vaikuttaviin intresseihin ja ideologioihin, joiden taustalla vaikuttavia valta-asetelmia ei strategiassa tunnusteta tai avata. Ehdotammekin strategiatekstiin tiivistä metatason analyysiä kulttuuriperinnön institutionaalisen hallinnan riskeistä, rajoituksista ja seurauksista. Vaikka Faron sopimus onkin monessa mielessä edistysellinen, tavoittaa kansainvälisten sopimusten tuella määritelty, luokiteltu ja institutionalisoitu ”kulttuuriperintö” väistämättä vain osittaisen ja monin tavoin vinoutuneen osan yhteisöjen kulttuurisen identiteetin tai muistin kannalta merkityksellisistä ja monimuotoisista suhteista menneisyyteen. Samalla kun jotakin valitaan institutionaalisesti muistettavaksi, tuomitaan jotakin muuta vastaavasti institutionaaliseen unohtukseen. Strategia tunnistaa kyllä ”yksilöt ja yhteisöt” (s. 13) kulttuuriperintönsä arvottajina ja omaksujina, mutta ei käsittele näiden näkökulmien suhdetta tai sisällyttämistä asiantuntijoiden ja julkisen vallan määrittelemään kulttuuriperintöön.

Riskinä on, että institutionaalisen hallinnan kohteena kulttuuriperintö typistyy ja jähmettyy kulttuuriperinnön luokiksi, kohdelistauksiksi ja kaanoneiksi, jotka kuvastavat etupäässä kansainvälisissä ja kansallisissa kulttuuriperintöinstituutioissa työskentelevien asiantuntijoiden taustoja, arvoja ja mieltymyksiä sekä poliittisia suhteita kulttuuriperintöä koskevia sopimuksia toteuttavien maiden välillä. Valta, kyvyt ja mahdollisuudet saada omat käsityksensä merkityksellisestä menneisyydestä (tai nykyisyydestä) institutionalisoitua kulttuuriperinnöksi eivät Suomessakaan jakaudu tasaisesti, mikä osaltaan muodostaa ja ylläpitää yhteiskunnallista eriarvoisuutta tuottavia rakenteita. Faron sopimuksen (ja käsillä olevan strategian) korostamat yhteisöt kulttuuriperintönsä määrittelijöinä eivät myöskään ole keskenään vertailukelpoisia, sisäisesti homogeenisiä tai yksimielisiä, joten kulttuuriperintönä tiivistyvä identiteettityö saattaa marginalisoida ihmisiä jo valmiiksi marginaaliin työnnettyjen yhteisöjen sisällä.

Monoliittisen kulttuuriperinnön sijaan olisi perusteltua puhua erilaisista perinnöistä. Esimerkiksi arkeologisen kulttuuriperinnön (muinaisjäännökset, museokokoelmat yms.) institutionaalinen vaaliminen tai tavat juhlaa Suomen jääkiekkomestaruuksia ovat ilmiönä hyvin erilaisia, mutta molempia on mahdollista käsitellä ”kulttuuriperinnön” kehyksessä. Lisäksi kulttuuriperinnöille annetut merkitykset elävät ja muuttuvat, mutta ovat myös päällekkäisiä: kulttuuriperintö on

esimerkiksi ymmärrettävissä yhtäältä menneisyydestä kertovina todisteina ja tutkimusaineistona, toisaalta nykyisyydessä elävinä, luotavina ja dokumentoitavina perinteinä ja tapoina.

Toimenpidelinjaukset eivät nykyisellään tavoita strategiassa korostettua "monimuotoisuutta" tai kulttuuriperinnön muuttuvia, päällekkäisiä ja väistämättä osin ristiriitaisia merkityksiä. Sen sijaan strategiassa painottuu kulttuuriperinnön välineellinen arvo, mitä korostavat metaforat kulttuuriperinnöstä "resurssina", "pääomana", "omaisuutena", "elinkeinotoiminnan mahdollistajana" ja "taloudellisena potentiaalina".

Mikä on näkemyksenne strategian tavoitteista ja toimenpidelinjauksista oman toimialanne tai tehtävänne näkökulmasta?

SKS on monista eri toiminnoista ja palveluista koostuva humanistinen osaamiskeskus ja infrastruktuuri: se on suullisen ja kirjallisen kulttuurin arkisto, tieteellinen erikoiskirjasto, tutkimuslaitos, humanistisen tiedekirjallisuuden kustantaja sekä kirjallisuuden viennin ja kääntämisen tukija. Seura toimii valtakunnallisesti ja kansainvälisesti aktiivisena osana tiedeyhteisöä sekä muistiorganisaatioiden ja kulttuurijärjestöjen kenttää. SKS:n tehtävän ja toiminnan näkökulmasta tarkasteltuna strategian tavoitteissa ja toimenpidelinjauksissa on paljon hyvää ja kannatettavaa. Pidämme hyvänä, että strategiassa on kiinnitetty huomiota muun muassa eri tahojen keskinäiseen yhteistyöhön, digitalisaation ja aineistojen digitoinnin merkitykseen sekä alan rahoituksen turvaamiseen.

Kehitysehdotuksena esitämme, että strategiassa tulisi hahmottaa nykyistä selkeämmin ero perinteen ja kulttuuriperinnön käsitteiden välillä. Pidämme tärkeänä, että strategiaan lisättäisiin huomio siitä, että eri muisti- ja kulttuuriperintöorganisaatioiden tulee tallentaa myös vähemmän arvokasta tai hyväksi koettua perinnettä ja kulttuuria. Varsinkin arkistotalalla tiedollisen tarpeen tulee olla ensisijaista yli arvoperustaisen tarpeen, so. läheskään kaikki arkistoihin tallennettava ei sellaisenaan ole kulttuuriperintöä ainakaan käsitteen positiivisesti arvottavassa mielessä, vaan sen tallentamisen perusteena on tiedollinen intressi. On tärkeää tiedostaa, että kiistanalaisuus on olennainen kulttuuriperinnön ulottuvuus ja että tallentamisen näkökulmasta myös "vaikea" ja "pimeä" kulttuuriperintö on tärkeää. Tämä näkökulma on olennainen myös suhteessa siihen, miten strategiassa käsitellään esimerkiksi kulttuuriperinnöstä "luopumista" (esim. s. 13, 27).

Lisäksi haluamme huomauttaa, että vaikka strategia linjaa tarkastelevansa kaikkia kulttuuriperinnön osa-alueita (s. 48) ja vaikka siinä mainitaan kulttuuriperintötoimijoita suhteellisen kattavasti, strategialuonnoksessa mainitut esimerkit liittyvät useissa kohdin nimenomaisesti rakennettuun kulttuuriperintöön tai kulttuuriympäristöön (ks. luku 4.2, 5.2., 5.3 ja 5.4). Luvussa 5.2 nostetaan toimenpiteeksi saakka kulttuuriympäristöjen käyttäminen ja hoitaminen kestävällä tavalla, vaikka vastaavan toimenpiteen soisi koskevan muitakin kulttuuriperinnön muotoja. Lisäksi parissakin kohdassa mainitaan erikseen restauroinnin ja siihen liittyvän ammattitaidon merkitys, vaikka myös toisten aineistotyyppien (esim. kirjat, käsikirjoitukset) kohdalla on yhtä tärkeää huolehtia konservoinnista ja siihen liittyvän ammattitaidon säilyttämisestä. Tämä esimerkkien kapeus ei heijasta linjausta monimuotoisuuden arvostamisesta. Toimialamme näkökulmasta soisimme

esimerkiksi kirjallisuuden, kirjojen ja käsikirjoitusten tulevan mainitukseksi havainnollistavassa esimerkissä. Esimerkiksi lukuun 5.4 voisi lisätä maininnan Suomen kirjallisuusviennin taloudellisesta merkityksestä (vuonna 2020 lähes 3,6 miljoonaa euroa) ja tarvittaessa selittää, että kirjallisuusviennin ei päädy pelkästään uutta kotimaista kirjallisuutta. Sivulla 40 voisi puolestaan mainita, että huomisen kulttuuriperintöä syntyy myös kirjailijoiden työn tuloksena.

Kommenttine lukuun 5.1

Pidämme hyvänä lähtökohtana sivun 26 muotoilua, jonka mukaan ”Oikeus kulttuuriperintöön tarkoittaa mahdollisuuksia toimia oman kulttuuriperintönsä hyväksi samalla kunnioittaen muiden kulttuuriperintöä.” Luvussa sivutaan myös kulttuuriperinnön ristiriitaisuutta ja vaikeutta, mutta tähän ulottuvuuteen ei pureuduta syvällisemmin. Sen sijaan kulttuuriperintö kehystetään lähinnä hyvänä ja ongelmattomana ilmiönä, elinkeinoelämää mahdollistavana voimavarana sekä yhteisöjä yhdistävänä ja voimauttavana liimana. Strategia ei luo suhdetta kipeisiin ja väkivaltaisiin menneisyyksiin, joiden perintö näkyy nykyisyydessä identiteetteihin liittyvinä kamppailuina sekä edelleen jatkuvana epätasa-arvona – myös vähemmistöryhmien marginaaleissa. Toimenpidelinjauksissa olisikin tarpeellista kannustaa kulttuuriperintöalan toimijoita aktiivisesti tunnistamaan, pohtimaan ja analysoimaan kulttuuriperinnön määrittelyä ja vaalimista ohjaavien ideologioiden ja intressien vaikutusta sekä asiantuntijavallan rajoja ja periaatteita. Vallan ja tiedon suhdetta, osallisuutta ja kulttuuriperinnön ”omistamista” koskevaan keskusteluun pitäisi kannustaa niin kulttuuriperintöalan sisällä kuin laajemminkin yhteiskunnassa.

Intersektionaalisuuden käsitteen esiin nostaminen (s. 27) jää strategiassa nykyisellään irralliseksi, koska näkökulman esittely jää ylimalkaiseksi etenkin kulttuuriperintöön kietoutuvan rakenteellisen eriarvoisuuden ja syrjivien rakenteiden historiallisten juurien osalta. Intersektionaalisen näkökulman merkitystä ja potentiaalia olisi mahdollista täsmentää ja konkretisoida integroimalla se toimenpidelinjauksiin, esimerkiksi (vähemmistöjen) osallistumisen ja oikeuksien toteutumisen seurannan välineenä.

Pidämme hyvänä tekstissä (s. 28) korostettua kulttuuriperintöalan toimijoiden vastuuta tunnistaa nykypäivän ilmiöitä ja niihin liittyvää, eri ryhmille merkityksellistä kulttuuriperintöä. Tätä seuraavassa virkkeessä mainitaan myös arvojen ja arvostusten muuttuminen. Tämän rinnalla on tärkeää pitää mielessä, että muisti- ja kulttuuriperintöorganisaatioiden toimintaa ohjaa ennen kaikkea tiedolliset intressit ja niiden tulee tallentaa myös tietyssä ajassa vähemmän arvokkaana tai hyvänä pidettyä perintöä ja perinnettä.

Sivulla 28 toimenpidesuosituksia näyttävät strategian muihin suosituksiin verrattuna keskeneräisiltä tai luonnosmaisilta. Erityisesti toimenpide ”Kulttuuriperintöä käytetään monipuolisesti” on siinä määrin epämääräinen, että sitä on mahdoton toteuttaa tai todentaa. Ehdotus uudelleenmuotoiluksi: ”Mahdollistetaan kulttuuriperinnön monipuolinen käyttö.” Lisäksi esitämme ehdotuksen toimenpidelinjauksen ”Kulttuuriperintöpalveluiden ja sisältöjen saavutettavuus varmistetaan koko maassa” uudelleenmuotoiluksi: ”Kulttuuriperintöpalvelujen ja sisältöjen ajasta ja paikasta riippumaton saavutettavuus varmistetaan.”

Kommenttinne lukuun 5.2

Strategian ydinajatuksia tiivistävät toimenpidelinjaukset ovat paikoin liian ympäröiväisiä, kuten "Kulttuuriperintöalan toimijat edistävät kestävästä elämäntapaa esimerkiksi erilaisia sisältöjä ja tietoa tuottamalla ja välittämällä sekä kulttuuriperintötiedon hyödyntämistä arjen ratkaisussa" (s. 32, huom. myös epäselvä muotoilu). Nykyistä kestävämpään elämäntapaan tähtäävä murros on ehdottomasti oleellinen strateginen tavoite, jonka tulisi läpäistä kaikkia hallinnonaloja ja poliittisia strategioita. Tämän ulottuvuuden kiireellisyyden ja ensisijaisuuden soisi heijastuvan terävämmin myös kulttuuriperintöstrategian ilmaisuun, esim. em. toimenpidelinjauksen kohdalla. Ehdotamme uudelleenmuotoiluksi seuraavaa: "Kulttuuriperintöala nostaa aktiivisesti ja suunnitelmallisesti esiin menneisyydestä periytyviä aineistoja, taitoja ja tietoja, jotka edistävät maapallon kantokykyä, elonkirjon monimuotoisuutta sekä vähähiilistä tulevaisuutta tukevan, nykyistä kestävämmän elämäntavan tavoittelua."

Kommenttinne lukuun 5.3

Pidämme hyvänä strategian painostusta, jossa sivistys hahmotetaan yhteiskunnallisena muutosvoimana (s. 37). Tärkeänä pidämme myös sitä, että strategialla pyritään vahvistamaan opetus- ja koulutussektorin yhteistyötä eri toimijoiden, kuten kirjastojen, arkistojen, museoiden ja kotiseutuyhdistysten kanssa (s. 37). Tämä yhteistyönäkökulma olisi hyvä nostaa selkeämmin myös sivulla 38 esitettyihin toimenpidelinjauksiin. Ehdotamme sivun 38 kolmannen toimenpideohjelman muotoiluksi seuraavaa: "Opetushenkilöstön pedagogista osaamista kulttuuriperintökasvatuksessa kehitetään. Kulttuuriperintökasvatukseen liittyvien pedagogisten materiaalien, menetelmien ja työkalun kehittämistä sekä opetus- ja koulutussektorin yhteistyötä eri toimijoiden, kuten kirjastojen, arkistojen, museoiden ja kotiseutuyhdistysten kanssa, tuetaan." Yhteistyön lisäämiseen tähtäävää tavoitetta on mahdollisuus konkretisoida tulevassa toimenpideohjelmassa.

Sivulla 40 käsitellään havainnollisesti ja hyvin tutkitun, avoimen ja luotettavan tiedon merkitystä. Strategian kokonaisuudessa kulttuuriperintöä hyödyntävä ja sitä tarkasteleva tutkimus voisivat kuitenkin olla vielä näkyvämmän esillä (esimerkiksi luvuissa 2, 3 ja 4). Tässä yhteydessä olisi syytä korostaa nk. kulttuuriperintöaloilla tehtävän sisällöllisen ja aineistoihin keskittyvän tutkimuksen lisäksi myös itse perintöilmion teoretisointiin, käsitteellistämiseen sekä kulttuuriperintöinstituutioiden analyysiin kohdistuvan kriittisen tutkimuksen merkitystä.

Sivulla 41 on ansiokkaasti tiivistetty kulttuuriperinnön digitaalisuuteen liittyviä näkökulmia ja nostettu esiin keskeiset tavoitteet digitoinnin vahvistamisesta ja pitkäaikaissäilytyksestä huolehtimisesta.

Kommenttinne lukuun 5.4

Luvun 5.4 sivulla 46 mainitaan, että kulttuuriperintöä on digitoitu määrätietoisesti jo parikymmenen vuoden ajan. Tässä yhteydessä ja perusteluna sivulla 41 mainitulle toimenpiteelle ("Kulttuuriperintöalan toimijoiden mahdollisuuksia digitointiin vahvistetaan") olisi suotavaa mainita, että vasta murto-osa kansallisesta kulttuuriperinnöstä on saatu digitoitua (vrt.

<https://yle.fi/uutiset/3-12368434>). Ehdotus s. 46 tekstin muotoiluksi: ”Kulttuuriperintösisältöjä on digitoitu määrätietoisesti jo parinkymmenen vuoden ajan, mutta vasta murto-osa kirjastojen, arkistojen, museoiden ja muiden organisaatioiden säilyttämästä kulttuuriperinnöstä on saatavilla digitaalisena. Silti jo nykyisetkin digitaaliset aineistot muodostavat yhteiskunnallisesti merkittävän tietovarannon.”

Mikä on näkemyksenne strategian yhteiskunnallisista ja taloudellisista vaikutuksista?

Strategiassa on esitetty tiiviissä muodossa strategian ennakoituja yhteiskunnallisia ja taloudellisia vaikutuksia. Vaikutuksia voisi nähdäksemme tarkastella monipuolisemmin ja myös välillisiä vaikutuksia pohtien. Strategiaan olisi perusteltua lisätä erillinen kuvaus strategian viranomaisvaikutuksista ja ympäristövaikutuksista sekä nykyistä eritellympi kuvaus strategian yhteiskunnallisista vaikutuksista (esimerkiksi vaikutukset lapsiin ja nuoriin, vaikutukset kansalaisten asemaan ja kansalaisyhteiskunnan toimintaan, sosiaaliset ja mahdolliset terveysvaikutukset, vaikutukset yhdenvertaisuuteen ja sukupuolten tasa-arvoon, vaikutukset kielellisten oikeuksien toteutumiseen sekä vaikutukset työllisyyteen ja työelämään, turvallisuuteen, aluekehitykseen ja tietoyhteiskuntaan).

Jatkossa olisi tärkeää huolehtia siitä, että strategian ja toimenpideohjelman tosiasiallisia vaikutuksia myös tutkittaisiin monipuolisesti eri näkökulmista.

Mahdolliset muut strategiaehdotusta koskevat huomionne.

Muutamia huomioita:

- Kulttuurinen kestävyys ymmärretään ja määritellään strategiassa usealla eri tavalla (vrt. s. 11 ja s. 21 ensimmäinen kpl) – nämä olisi hyvä yhtenäistää-
- s. 15 Nimen oikeinkirjoitus: Suomalaisen kirjallisuuden seura po. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- s. 17 Nimen oikeinkirjoitus: Suomen kulttuuriperintökasvatuksen seura po. Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura.
- s. 17 ”Valtakunnallisella tasolla suullista ja aineetonta kulttuuriperintöä tallentavat Suomalaisen Kirjallisuuden Seura ja Svenska litteratursällskapet i Finland.” Kuvaavampi olisi muodossa: ”Valtakunnallisella tasolla suullista ja kirjallista kulttuuriperintöä...”
- s. 24 mainitaan opetussuunnitelmien perusteet yleisesti: tässä yhteydessä olisi hyvä eritellä eri koulutusasteet, jotta kokonaisuus hahmottuisi (esim. esiopetus, perusopetus ja lukiokoulutus, pohdittavaksi myös ammatillisen koulutuksen tilanne tältä osin).

Strategian valmistumisen jälkeen on tarkoitus laatia erillinen toimeenpanosuunnitelma. Pidättekö tätä tärkeänä? Jos kyllä, niin miksi?

Kannatamme erillisen toimeenpanosuunnitelman laatimista. Strategian visio vuodelle 2030 (s. 10) on sisällöltään hyvä, mutta ei kovin konkreettinen. Myös strategian toimenpidelinjaukset jättävät paljon tulkinnan varaa eikä linjauksissa täsmennetä, miten esitettyihin tavoitteisiin voitaisiin edes teoriassa päästä. Nähdäksemme visio ja toimenpidelinjaukset edellyttävätkin tuekseen erillisen toimeenpanosuunnitelman, joka selkiyttää vastuunjakoja, rakentaa yhteistyöverkostoja ja konkretisoi askeleet kohti strategiassa esitettyä visiota.

Millaisia osallistamisen tapoja haluaisitte toimeenpanosuunnitelman laatimisessa käytettävän?

Järjestetään vähintään yksi kaikille avoin keskustelutilaisuus ja sen jälkeen ja lisäksi strategian kannalta keskeisten tahojen työpajoja. Konkreettisia ehdotuksia toimenpiteiksi ja vastuutahoiksi voitaisiin kerätä myös digitaalisesti ennen työpajoja. SKS osallistuu mielellään toimeenpanosuunnitelman laatimiseen.

Millaisena näkisitte oman tai edustamanne tahon roolin strategian toimeenpanossa?

SKS:n keskeisiä toimialoja ovat tutkimus, arkisto- ja kirjastotoimi, kirjankustantaminen ja kirjallisuusvienti. Nämä kaikki kytkeytyvät eri tavoin kulttuuriperintöstrategian toimeenpanoon. Nähdäksemme SKS:lla on mahdollisuus tukea merkittäväällä tavalla strategian toimeenpanoa ja tämän vuoksi osallistumme mielellämme myös toimenpide-ehdotusten ideointiin ja laatimiseen.

Mikkola Kati
Suomalaisen Kirjallisuuden Seura